

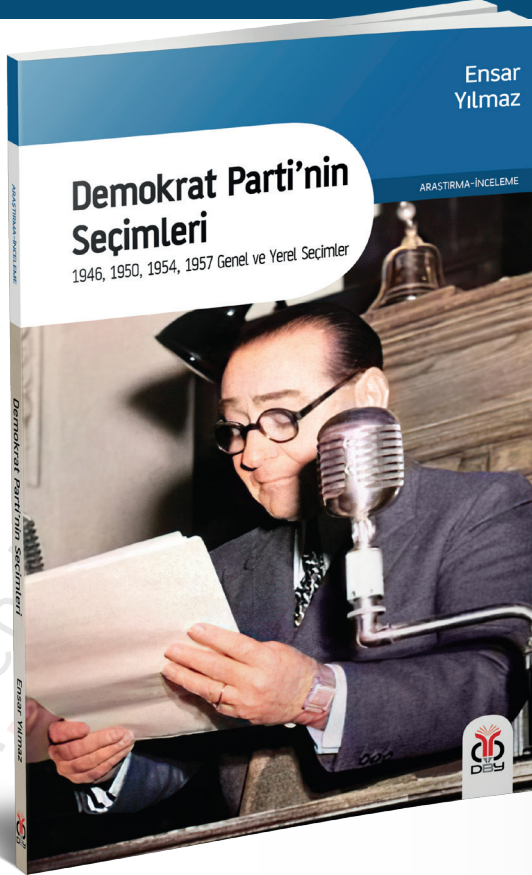
Ensar
Yılmaz

Demokrat Parti'nin Seçimleri

1946, 1950, 1954, 1957 Genel ve Yerel Seçimler

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

ENSAR YILMAZ

Demokrat Parti'nin Seçimleri

1946, 1950, 1954, 1957 Genel ve Yerel Seçimler

ARAŞTIRMA-İNCELEME

© 2020, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 93

Araştırma-İnceleme: 22

ISBN 978-605-4635-93-1

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:
İstanbul, 2020

Yazar:
Ensar Yılmaz

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Mizanpaj:
M. Ali Başpehlivan

Kapak Uygulama:
Emre Güngör

Baskı/Cilt:
Mikyas Basım Yayın Matbaacılık
(Sertifika No: 35532)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Yılmaz, Ensar (Doç. Dr.)

Demokrat Parti'nin Seçimleri / 1946, 1950, 1954, 1957 Genel ve Yerel Seçimler
/ Yılmaz, Ensar (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2020.

159 s. ; 12,0 x 19,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 93)

ISBN 978-605-4635-93-1

1- Türkiye Siyaseti 2- Siyasi Partiler 3- Genel Seçimler 4- Yerel Seçimler

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Başlangıç	7
1946 Seçimlerinde Öne Çıkan Bazı Hususlar	11
Giriş.....	11
1946 Seçimleri Öncesi Genel Durum.....	12
1946 Seçimlerinde Öne Çıkan Bazı Hususlar	18
Sonuç	32
Kaynakça.....	34
1950 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasal Sonuçları	37
Giriş.....	37
1950 Seçimleri Öncesi Yaşanan Siyasal Gelişmeler.....	39
1950 Seçimlerinde Propaganda Süreci.....	43
1950 Seçimlerinin Siyasi Sonuçları.....	53
Sonuç	56
Kaynakça.....	58
1954 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasi Sonuçları	61
Giriş.....	61
Seçimler Öncesi Yaşanan Siyasal Gelişmeler	62

1954 Seçimlerinde Propaganda Süreci.....	66
1954 Seçimlerinin Siyasi Sonuçları.....	73
Sonuç	82
Kaynakça.....	83
1954'ten 1957'ye Siyasal/Sosyal/Ekonomik Gelişmeler	85
Giriş.....	85
DP'de Parti İçi Muhalefet ve İspat Hakkı Meselesi.....	86
6/7 Eylül Olayları.....	92
III. Menderes Hükümetinin Düşürülmesi ve DP'nin	
Bölünmesi	98
Diğer İç ve Dış Sosyal, Siyasal Olaylar.....	105
Ekonomik Süreç	109
DP'ye Karşı Muhalefetin Blok Oluşturma Girişimleri	114
Sonuç	122
Kaynakça.....	124
Basın ve Aydınların Seçimleri Etkilemeye Yönelik	
Söylem ve Öngörülerinin Toplumsal Karşılığı Olarak	
Seçim Sonuçları -1957 Seçimleri / Forum Dergisi Örneği-.....	127
Giriş.....	127
1957 Seçim Sürecinin Genel Özellikleri	129
Forum Dergisi / Aydınlar ve 1957 Seçimleri	134
Toplumsal Karşılık Olarak Seçim Sonuçları.....	141
Sonuç	143
Kaynakça.....	144
Demokrat Parti ve Yerel Seçimler.....	147
Giriş.....	148
1946/1947 Yerel Seçimleri.....	149
1950 Yerel Seçimleri	154
1954/1955 Yerel Seçimleri.....	156
Sonuç	158
Kaynakça.....	159

Başlangıç

Türkiye, II. Dünya Savaşı yıllarında köylü, işçi, esnaf, tüccar ve sanayici gibi toplumsal sınıfların/kesimlerin, uluslararası konjonktürün de görece bir meşruiyet zemini oluşturduğu siyasal, sosyal, ekonomik baskılanma atmosferi içinde bulunmaktadır.

Savaşın hemen başında çıkarılan Milli Korunma Kanunu bütün toplumsal kesimleri sıkı bir denetim altına almanın hukuki zeminini oluşturur. Bu kanuna göre biryesele hak ve özgürlükler tümüyle siyasi iktidarın işlemlerine göre şekillenecektir. Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi gibi uygulamalar bu sürecin somut göstergeleri olur.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle kurulan yeni dünya düzeninin en önemli özelliklerinden birisi uluslararası kuruluşların ön plana çıkması, dünya genelinde siyasal bir bloklaşmanın oluşmasıdır. Bu bağlamda Türkiye de gerek dış konjonktürün üstten gelen baskısı gerek iç konjonktürün

alttan gelen etkisiyle siyasal yapının dizaynı açısından yeni bir yapılanma sürecine girer.

Uluslararası ilişkilerin bu dönemdeki etkisinin çok güçlü olduğu aşikârdır; fakat Türkiye'nin iç dinamiklerini tümüyle yadsıyarak, bir anlamda Türk toplumunu tümüyle edilgen, siyasal yapılanmasında sürecin dışında etkisiz bir "yıgın" olarak düşünmek de doğru olmayacaktır.

Siyaset alanının, toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel (dini, etnik, azınlık vb.) taleplerine kapalı tutulmasının meşruiyeti savaş ve onun getirdiği koşullardır. Savaşın bitmesiyle bu meşruiyet ortadan kalktığı için siyasal iktidarın otoriteryan tutumunu devam ettirmesinin geniş toplumsal kesimler tarafından kabul edilemeyeceği açıktır.

Bu süreç içerisinde hem uluslararası kriterlere uyum sağlamak hem de Türkiye'deki toplumsal sınıfların/kesimlerin taleplerinin demokratik usuller çerçevesinde siyaset alanına taşınmasını gerçekleştirmek için yeni bir siyasal yapılanmanın kaçınılmazlığı ortaya çıkmaktadır. Bütün demokratik ülkelerde olduğu gibi bu yapının en önemli, belki de temel araçlarından biri de siyasal partiler ve demokratik seçimlerdir.

Türkiye, I. Meşrutiyet'ten (1876) beri, bugünkü manada olmasa da seçim deneyimine sahiptir. Fakat bu seçimler, gerek Osmanlı döneminde, gerek Cumhuriyet döneminde, demokratik mekanizmalardan ve ölçütlerden yoksun, manipülatif seçimler veya popüler deyimleriyle güdümlü seçimlerdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iç ve dış dinamiklerin kesiştiği bir dönemde Türkiye, demokratik ölçütleri de dikkate alarak yeni bir siyasal yapılanma sürecine girdi. Bu sürecin en temel özelliklerinden biri farklı toplumsal talepleri temsil eden yeni siyasal partilerin kurulması, diğeri de demokratik ölçütlere uygun seçimlerdir.

Bu dönemde sürece katkı yapan siyasal partilerden biri de Demokrat Parti'dir. DP; 1946, 1950, 1954, 1957 Genel Milletvekili Seçimleriyle bu dönemdeki Yerel Seçimlere katılmış, seçimlerde izlediği yöntemler, kullandığı söylemler ve bu dönemde gösterdiği başarılarında veya karşılaştığı zorluklarla mücadelesinde takındığı tutumlarla Türkiye'de siyasal geleneklerin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Bugün yaşanan seçim süreçlerinde bu dönemden mülhem siyasal izleklere hâlâ rastlanmaktadır.

Çalışma üç temel bölümden oluşmaktadır. **Birinci bölüm**, Cumhuriyetin ilanından 1961 Anayasasının ilanına kadar olan dönemi içermektedir. 27 Mayıs askeri müdahalesinden sonra bazı siyasi partiler kapatılmış, yeni siyasi partiler kurulmuştur. 61 Anayasasında sağlık meselesi doğrudan ele alınmış ve 1921 ve 1924 Anayasalarından farklı olarak 49. Maddede ‘sağlık hakkı’ başlığı ile bir düzenleme yapılmıştır. Bu anayasal düzenleme kaçınılmaz olarak siyasi partilerin programlarına da yansiyacaktır. Dolayısıyla **ikinci bölüm** 1961’den yeni bir anayasanın ortaya çıkışı olan 1982 tarihine kadar olan dönemi ele almaktadır. **Üçüncü bölümde ise** 1980’den günümüze kadar olan süreç ele alınmıştır. 1980 askeri müdahalesinden sonra, bu defa bütün siyasi partiler kapatılmış, siyaset alanın yeniden tanzim edilme süreci başlamıştır. Yeni bir anayasanın (1982) kabul edilmesi ve yeni siyasi partilerin kurulması bu dönemi de bütünlüklü olarak ele almaya imkân vermektedir.

1946 Seçimlerinde Öne Çıkan Bazı Hususlar*

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrası gerek dış dinamiklerin etkisi gerek iç dinamiklerin siyasal yapıda yeni bir siyasal tanzimi gerekli kılması sonucu Türkiye çok partili demokratik bir siyasi sisteme geçme durumuyla karşı karşıya kaldı. Yeni bir seçim sisteminin oluşturulması, yeni siyasi partilerin kurulması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasıyla yeni partiler 1945 sonundan itibaren kurulmaya başladı. Siyasal sistemde sosyolojik açıdan temsil kabiliyeti oluşturacak olan Demokrat Parti (DP) de 7 Ocak 1946’da kuruldu.

Hiç kuşkusuz yeni kurulan siyasi partilerin toplumla kuracakları ilişkiler siyasal sistemin işleyişine de etki

* ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi C:1, S:1, 2010’da yayınlanan makalenin gözden geçirilmiş halidir.

siyaset-toplum ilişkisinin devam etmesi gerektiği anlayışının bir tezahürü olarak görülebilir. Yani siyaset kurumu toplumla ilişkisini henüz karşılıklı etkileşim üzerinden değil kendi tayin ettiği politikalar üzerinden tek yönlü, yukarıdan aşağıya doğru kurma noktasında ısrar etmekte olduğu görülmektedir.

Taşındığı bütün olumsuzluklara rağmen 46 seçimleri bir yandan siyaset alanının yeniden tanzim edildiği bir yandan da siyasi sosyalleşmenin ve sosyal mobilizasyonun ön plana çıktığı yeni bir siyaset toplum ilişkisi sürecine girildiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Kaynakça

- AHMAD, Feroz (1996). Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980, 2.Baskı, Hil Yayıncılık, İstanbul.
- AHMAD, Feroz (2002). Modern Türkiye'nin Oluşumu, Doruk Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara.
- ALBAYRAK, Mustafa (2004). Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- BAYAR, Celal (1969). Başvekilim Menderes, (Haz. İsmet Bozdağ), İstanbul.
- Cumhuriyet, 10.05.1946
- Cumhuriyet, 11.05.1946
- Cumhuriyet, 01.06.1946
- Cumhuriyet, 12.06.1946
- Cumhuriyet, 17-18- 19.06.1946
- Cumhuriyet, 25.06.1946
- Cumhuriyet, 02.07.1946

- Cumhuriyet, 09.07.1946
- ERER, Tekin (1966). Türkiye'de Parti Kavgaları, Çınar Matbaası, İstanbul.
- ERİM, Nihat (2005). Günlükler (1925-1979), Cilt I-II, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- GOLOĞLU, Mahmut (1982). Demokrasiye Geçiş 1946-1950, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- KARAOŞMANOĞLU, Y. Kadri (2002). Politikada 45 Yıl, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- KARPAT, Kemal (1967). Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- KILIÇ, Cemil (1995). Demokrat Parti'nin Kuruluşu ve 1946 Seçimleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, A.İ.İ.T. İstanbul.
- MİLLAR, Selçuk (1988). Yeter Söz Milletindir Afişi Nasıl Doğdu, Tarih ve Toplum, C. 9, Sayı 54, İletişim Yayınları, İstanbul.
- SÖNMEZ, Sema (1998). 1946-1950 Yılları Arasında İktidar Muhalefet İlişkileri Açısından Demokrat Parti'nin İşlevi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, A.İ.İ.T. Bilim Dalı, Konya.
- ŞAHİN, Oğuz (1991). Türkiye'de Çok Partili Yaşama Geçiş (1946-1950), Basılmamış Yüksek Lisan Tezi, Y.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, A.İ.İ.T. Anabilim Dalı, İstanbul.
- ŞAHİNGİRAY, Özel (Derleyen) (1955). Celal Bayar'ın Seçim Kampanyalarındaki Söylev ve Demeçleri 1946, 1950 ve 1954, Doğu Ltd. Ortaklığı Matbaası, Ankara.
- TOKER, Metin (1990). Tek Partiden Çok Partiye, 2.Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara. Ulus, 06.05.1946
- Ulus, 11-12.07.1946

US, Asım (1966). 1930-1950 Hatıra Notları, Atatürk, İnönü, İkinci Dünya Harbi ve Demokrasi Rejimine Giriş Devri Hatıraları, Vakıf Matbaası, İstanbul.

UZUN, Turgay (1995). Türkiye’de Tek Partili Yönetimden Çok Partili Yönetime Geçiş Sürecinde Türk Siyasi Hayatı (1946-1950), Basılmamış Yüksek Lisans

Vatan, 01.07.1946 Vatan, 06.07.1946 Vatan, 10.07.1946 Vatan, 18.07.1946

YALMAN, Ahmet Emin (1970). Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, Cilt III-IV, Rey Yayınları, İstanbul.

Demokrat Parti’nin Seçimleri

1946, 1950, 1954, 1957 Genel ve Yerel Seçimler

Türkiye, I. Meşrutiyet’ten (1876) beri, bugünkü manada olmasa da seçim deneyimine sahiptir. Fakat bu seçimler, gerek Osmanlı döneminde, gerek Cumhuriyet döneminde, demokratik mekanizmalardan ve ölçütlerden yoksun, manipülatif seçimler veya popüler deyimıyla güdümlü seçimlerdir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra iç ve dış dinamiklerin kesiştiği bir dönemde Türkiye, demokratik ölçütleri de dikkate alarak yeni bir siyasi yapılanma sürecine girdi. Bu sürecin en temel özelliklerinden biri farklı toplumsal talepleri temsil eden yeni siyasi partilerin kurulması, diğeri de demokratik ölçütlere uygun seçimlerdir.

Bu dönemde sürece katkı yapan siyasi partilerden biri de Demokrat Parti’dir. DP; 1946, 1950, 1954, 1957 Genel Milletvekili Seçimleriyle bu dönemdeki Yerel Seçimlere katılmış, seçimlerde izlediği yöntemler, kullandığı söylemler ve bu dönemde gösterdiği başarılarında veya karşılaştığı zorluklarla mücadelesinde takındığı tutumlarla Türkiye’de siyasal geleneklerin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Bugün yaşanan seçim süreçlerinde bu dönemden mülhem siyasal izleklere hâlâ rastlanmaktadır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Unal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-605-4635-93-1

9 786054 635931